

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 10.6.2009
KOM(2009) 248 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS
EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR
SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI**

dėl

Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos

{SEK(2009) 702}

{SEK(2009) 703}

{SEK(2009) 712}

KOMISIJOS KOMUNIKATAS
EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR
SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

dėl

Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos

1. ĮVADAS

Aštuonios iš devynių valstybių, kurios ribojasi su Baltijos jūra, yra Europos Sąjungos narės¹. Bendrijos taisyklės ir galimybės, sukurtos Bendrijos priemonių ir politikos (pavyzdžiui, sanglaudos politika, tvarios plėtros strategija, aplinkosaugos politika, integruota jūrų politika, vidaus rinka ir Lisabonos darbotvarkė) atvėrė svarbių naujų galimybių geriau koordinuoti veiksmus, užtikrino geresnį pragyvenimo lygį šių valstybių narių piliečiams. Tačiau net esant geram tarptautiniam bei tarpregioniniam komunikavimui ir bendradarbiavimui, nebuvo visiškai išnaudoti nauji ES narystės teikiami privalumai, o regiono problemos iki šiol nebuvo deramai sprendžiamos.

Baltijos jūros regionas (BJR) yra labai įvairialypės ekonomikos, gamtos ir kultūros, tačiau jo narės naudojasi daugeliu bendrų išteklių ir yra priklausomos viena nuo kitos. Tai reiškia, kad veiksmai, atlikti vienoje srityje, greitai gali atnešti rezultatų kitose srityse ar daryti poveikį visam regionui. Tokiomis aplinkybėmis šis regionas gali tapti regioninio bendradarbiavimo modeliu: jame gali būti išmėginamos naujos idėjos ir nauji požiūriai, laikui bėgant atrenkami geriausi sprendimų pavyzdžiai.

Tai pripažindamas, Europos Parlamentas 2006 m. pabaigoje paskelbė ataskaitą, kuria ragino sukurti Baltijos jūros regiono strategiją. 2007 m. gruodžio 14 d. Europos Vadovų Tarybai pirmininkaujančios valstybės narės išvadose Komisijai pasiūlyta ne vėliau kaip 2009 m. birželio mėn. pateikti Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategiją. Tai lėmė ne tik didėjantis pačios Baltijos jūros užterštumas, bet ir siekis spręsti problemas, susijusias su skirtingais vystymosi keliais, kuriais eina regiono šalys, bei galima glaudesnio ir geresnio bendradarbiavimo nauda.

Europos Vadovų Taryba pateikė Komisijai tris matmenis, į kuriuos ši turėtų atsižvelgti kurdamą strategiją. Ja neturėtų būti pažeidžiamos integruotos jūrų politikos, įtvirtintos tose pačiose išvadose, nuostatos, be to, ji turėtų padėti spręsti svarbias aplinkosaugos problemas, susijusias su Baltijos jūra, o Šiaurės dimensijos strategija² turėtų sudaryti galimybę derinti išorinius bendradarbiavimo regione aspektus. Išvadose Europos Vadovų Taryba patvirtino integruotą jūrų politiką ir pavedė Komisijai užtikrinti, kad bus atsižvelgta į kiekvieno regiono savitumą. Taigi pateiktoji strategija sykiu gali būti laikoma svarbia integruotos jūrų politikos įgyvendinimo Baltijos regione pradžia.

Šiame komunikate išdėstyta Europos Vadovų Tarybos reikalaujama strategija. Ja siekiama pateikti tiek koordinuotą, įtraukų sisteminių atsaką į pagrindines Baltijos jūros regiono

¹ Danija, Estija, Suomija, Vokietija, Latvija, Lietuva, Lenkija ir Švedija.

² Šiaurės dimensija – tai bendra strategija, Šiaurės Europoje skatinanti ES, Islandijos, Norvegijos ir Rusijos dialogą ir konkretų bendradarbiavimą.

problemas, tiek konkrečius problemų sprendimus. Ją reikia skaityti drauge su veiksų planu. Strategija, siūlomi veiksmai ir pagrindiniai projektai buvo parengti po aktyvių konsultacijų su valstybėmis narėmis ir suinteresuotais šalimis. Be to, Komisija stengėsi reguliariai teikti valstybėms, nesančioms ES narėmis, visą informaciją apie šios strategijos rengimą.

2. PROBLEMAS IR GALIMYBĖS

2.1. Problemos

Baltijos jūros regione yra daug problemų, kurios reikalauja veiksų viso regiono lygmeniu, nes vietos savivaldos ar atskirų valstybių reakcijos gali nepakakti. Nustatytos keturios pagrindinės problemos, kurioms reikia neatidėliotinai skirti dėmesio. Šios problemos yra:

- užtikrinti ekologiškai tvarią aplinką,
- didinti regiono klestėjimą,
- skatinti jo prieinamumą ir patrauklumą,
- užtikrinti regiono saugą ir saugumą.

Svarbiausia jų, kaip pabrėžė Europos Vadovų Taryba, yra aplinkos apsauga. Taigi, didžiausią dėmesį siūloma skirti Baltijos jūroje didėjančiam maistinių medžiagų kiekiui, skatinančiam eutrofikaciją ir dumblių žydėjimą. Dėl pernelyg aktyvios žvejybos, taršos iš sausumos, didėjančios jūros vandens temperatūros, pavojingų medžiagų vandenyje ir kitų permaitinimų kyla pavojus ekologiškai pusiausvyrai. Didėjanti problema yra ir prisitaikymas prie klimato kaitos. Šiuo metu šis poveikis yra tokio plataus masto, kad daugelyje vietovių jis daro žalą laisvalaikio veiklai ir nedidelio masto prekybai.

Pagrindinė ekonomikos problema – įveikti didelius mokslinių tyrimų ir produktyvių inovacijų įvairiose valstybėse skirtumus (ir taip realizuoti didžiulius išteklius) bei pašalinti kliūtis, kylančias bendrajai rinkai. Pagrindiniai klausimai, kuriuos reikia išspręsti siekiant didinti regiono prieinamumą, – įvairių tinklų tobulinimas, kai kurių regiono dalių energetinės izoliacijos likvidavimas ir transporto priemonių tvarumo užtikrinimas. Galiausiai, svarbiausios saugumo srities užduotys – mažinti riziką, kurią regiono gyventojams, infrastruktūrai ir aplinkai kelia įvairūs pavojai, labiausiai – atsitiktinė jūros tarša ir organizuotas nusikalstamumas.

2.2. Galimybės

Regiono esama daug galimybių, kurias galima geriau panaudoti. Joms priskirtina labai kvalifikuota darbo jėga, inovacijų diegimo kompetencija – ypač pramonės srityse, susijusiose su žinių ekonomika, – erdvi ir palyginti nepažeista aplinka, pasižyminti gausiais gamtiniais išteklių ir stipriomis tarpregioninio bendradarbiavimo tradicijomis. Visų ES priklausančių Baltijos valstybių mokslinius tyrimus finansuojančių agentūrų ryšiai, kuriuos užtikrina ES mokslinių tyrimų pamatinė programa, sudaro tvirtą mokslinių tyrimų ir žinių perdavimo sričių bendradarbiavimo regione pagrindą. Programa, kurią užtikrina ES politika ir teisės aktai, tampa tvirtu veiksmingesnio bendradarbiavimo pagrindu. Pavyzdžiui, Baltijos jūros paskelbimas ypatingai jautria zona padės užtikrinti tvarų laivininkystės ir kitų jūrinės veiklos sričių augimą.

3. STRATEGIJA: INTEGRUOTA SISTEMA, SKIRTA BALTIJOS JŪROS REGIONO PROBLEMOMS SPREŠTI IR GALIMYBĖMS PANAUDOTI

Komisijos³ atlikta analizė rodo:

- Tvariam Baltijos jūros regiono vystymuisi būtinas integruotas požiūris. Visi klausimai yra susiję tarpusavyje: pavyzdžiui, pagerinus jūros kokybę padidėja užimtumas, nes atsiranda daugiau jūrų verslo galimybių, o joms savo ruožtu reikia geresnių transporto galimybių. Laikantis integruotos strategijos, kiekvienas iš bendrojo požiūrio gali gauti naudos.
- Geresnis Bendrijos programų koordinavimas ir strategiškesnis jų panaudojimas yra svarbiausias aspektas, ypač krizės laikotarpiu, užtikrinantis, kad regiono finansavimas ir politika bus pritaikyti strategijai.
- Be to, regione vykdomų mokslinių tyrimų programų rezultatai turi būti kuo labiau integruoti į kitas programas ir politikos sritis.
- Esamose finansų ir teisės sistemose galima rasti daug efektyvaus veikimo galimybių, kurias užtikrina glaudesnis bendradarbiavimas ir koordinavimas.
- Turi būti numatyti konkretūs veiksmai, skirti nustatytoms problemoms spręsti. Jų imsis regione veikiančios suinteresuotosios šalys – vyriausybės ir agentūros, savivaldybės, tarptautinės ir nevyriausybinės organizacijos.
- Strategija yra vidinė, skirta Europos Sąjungai ir jos valstybėms narėms. Kai kurių siūlomų veiksmų efektyvumą padidins nuolatinis konstruktyvus bendradarbiavimas su suinteresuotomis trečiosiomis regiono šalimis. Jau sukurtos gerai funkcionuojančios struktūros, kurių dauguma – bet ne visos – priklauso Šiaurės dimensijos strategijai, užtikrina ES reikalingą tolesnio šių valstybių bendradarbiavimo modelį.

Taigi strategija turėtų užtikrinti integruotą modelį, kuriuo Europos Sąjunga ir valstybės narės galės nustatyti savo poreikius ir, koordinuodamos atitinkamas politikos sritis, surasti jiems reikalingų išteklių. Taip Baltijos jūros regione bus užtikrinta tvari ekologinė sistema bei optimali ekonomikos ir visuomenės raida.

Todėl Komisija siūlo preliminarų veiksmų planą, išsamiai aptartą valstybių narių ir regione veikiančių suinteresuotųjų šalių, kuris padės įgyvendinti numatomus projektus. Veiksmų planas remiasi keturiais pagrindiniais ramsčiais. Tačiau nereikia pamiršti, kad tai integruota strategija; siūlomais veiksmais dažnai siekiama ne vieno konkretaus tikslo. Atrinkti konkretūs veiksmai ir pagrindiniai projektai, kuriuos galima įgyvendinti greičiausiai ir kurie padarys didžiausią poveikį.

4. PAPILDOMA INFORMACIJA IR KONTEKSTAS

4.1. Geografinė aprėptis

Strategija skirta makroregionui aplink Baltijos jūrą. Jos apimtis priklauso nuo konkrečios temos: pavyzdžiui, ekonomikos klausimais ji apims visas regiono šalis, vandens kokybės klausimais – visą baseiną, ir t. t. Iš viso strategija apima aštuonias valstybes, besiribojančias

³ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas dėl Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos (bus pateiktas).

su Baltijos jūra. Norint bendromis jėgomis imtis spęsti daugelį regionui kylančių problemų, taip pat būtinas glaudus ES ir Rusijos bendradarbiavimas. Tiek pat svarbus konstruktyvus bendradarbiavimas su Norvegija ir Baltarusija.

4.2. Susijusios politikos kryptys

Šiame regione didelę svarbą įgauna daugelis Europos Sąjungos politikos krypčių, ir tikimasi, kad jos šioje strategijoje suvaidins lemiamą vaidmenį. Viena jų – sanglaudos politika, kurią įgyvendinant 2007–2013 m. regionui numatyta skirti daugiau kaip 50 mlrd. eurų. Vykdamas bendrąją žuvininkystės politiką (BŽP), tiesiogiai skiriama dar 1,25 mlrd. eurų. Komisija planuoja dirbti drauge su vykdomąja valdžia, kad padėtų jai užtikrinti finansavimo skyrimą pagal strategijos reikalavimus.

Arkties regionas, kuriam praėjusiais metais buvo skirtas Komisijos komunikatas⁴, palaiko stiprius ryšius su Baltijos regionu per sąveiką su Barenco jūros Europos Arkties regionu. Jūrų strategijos pagrindų direktyvoje ir Baltijos jūros aplinkos apsaugos komisijos (HELCOM) Baltijos jūros veiksmų plane numatyti aplinkos apsaugos veiksmai, atsižvelgiant į ES bendrąją politiką, susijusią su jūros aplinka, pvz., žemės ūkio, žuvininkystės ir transporto. Bendroji žemės ūkio politika, ypač jos kaimo regionų vystymo kryptis, taip pat padeda siekti tikslo paversti Baltijos regioną ekologiškai tvariu ir ekonomiškai klestinčiu. Bendrosios rinkos politika ir Lisabonos darbotvarkė, taip pat ir Smulkiojo verslo aktas, įkvepia atitinkamas strategijos kryptis, ypač jos dalį, susijusią su klestėjimu, o Europos mokslinių tyrimų erdvė kartu su atitinkama finansavimo priemone, Septintąja pamatine programa, užtikrina tvirtą mokslinį Baltijos jūros baseino tvaraus eksploatavimo pagrindą. Transeuropinės transporto ir energetikos sistemos sudarys regiono prieinamumo ir patrauklumo užtikrinimo pagrindą. Be to, Europos ekonomikos atkūrimo plane siūloma svari papildoma finansinė parama daugeliui su energetikos infrastruktūra susijusių regiono projektų. Remiantis ES ir Rusijos žuvininkystės susitarimais, prireikus, bus skatinamas žuvininkystės srities bendradarbiavimas su Rusija.

5. ATSAKAS

Vadovaudamasi beveik vieninga respondentų – visų lygmenų ir visų tipų partnerių – pozicija, pareikšta per konsultacijas, Komisija yra įsitikinusi, kad šias problemas geriausia spęsti ir galimybes geriausia panaudoti, laikantis integruotos daugelį sektorių apimančios regiono strategijos. Platus problemų spektras užtikrina, kad šiuo atveju idealiai tiktų teritorinės sanglaudos principas, kaip ir buvo reikalaujama neformalaus 2007 m. Ministrų susitikimo Leipcige metu.

Baltijos jūros regionas yra tinkamas makroregiono – srities, kuriai priklauso daug administracinių regionų, tačiau kuri turi pakankamai daug bendrų problemų, kad galėtų siekti vieningos jų sprendimų strategijos – pavyzdys. Kitos Europos Sąjungos vietovės irgi pradeda suvokti savo kaip makroregiono vaidmenį, ir šioje strategijoje išreikštas požiūris galės labai padėti ištirti visas makroregionų požiūrio taikymo galimybes.

Prieš tai, 2008 m. spalio mėn. Žaliojoje knygoje, Komisija pateikė teritorinės sanglaudos pasiūlymus, kuriuose problemų sprendimas grindžiamas funkcinių regionų poreikiais, užuot pasitelkus vien iš anksto numatytus finansinius ir administracinius kriterijus. Tokia makroregionų požiūrio forma, be kita ko, tampa naujovišku ES politikos įrankiu, kuris galėtų

⁴ „Europos Sąjunga ir arkties regionas“, COM (2008) 763, 2008 11 20.

tapti geru pastangų siekti bendrų ES tikslų ir efektyviau koordinuoti teritorijų ir sektorių politiką, remiantis bendromis teritorinėmis problemomis, pavyzdžiu.

Nuoseklus ir aktyvus jūros politikos veiksmų, numatytų strategijoje, įgyvendinimas taip pat taps svarbiu išmėginimu įgyvendinti regioninės (jūrų baseino) integruotos jūrų politikos iniciatyvų teikiamas galimybes.

Reikalingus veiksmus galima sugrupuoti pagal keturis pagrindinius ramsčius ir dar vieną grupę skirti horizontaliems klausimams. Grupuojama tik siekiant palengvinti analizę: kiekvienas ramstis yra susijęs su labai plačiu politikos spektru ir darys poveikį kitiems ramsčiams.

5.1. Ekologiškai tvarus regionas

Baltijos jūra yra vienas didžiausių apysūrio (iš dalies sūraus) vandens išteklių pasaulyje; atskirose baseino dalyse vandens sūrumas nevienodas. Ji palyginti sekli (vidutinis gylis yra 50 m, o Viduržemio jūros – 1 500 m) ir beveik visai uždara. Per metus pasikeičia tik 3 % jūros vandens (skaičiuojant pagal apimtį), kitaip tariant, visas vanduo pasikeičia daugiau nei per 30 metų. Įtekančios upės sausina teritoriją, keturis kartus didesnę už pačios jūros, kurioje gyvena beveik 90 milijonų žmonių.

Unikalūs Baltijos jūros bruožai ir jai kylančios ekologinės problemos reikalauja, kad kovai su ilgalaikiu jūros būklės blogėjimu būtų pasitelktas makroregioninis požiūris. Tai seniai pripažinta, be kita ko, bendrais Baltijos jūros aplinkos apsaugos veiksmais, nors esama poreikio geriau koordinuoti atskiras politikos sritis.

Pagrindinės jūrų ekologinės problemos

Iš turimų duomenų galima spręsti, kad žalingo poveikio – taršos mitybinėmis medžiagomis, ypač nitratais ir fosfatais, – jūrai nepavyksta lengvai įveikti: šis poveikis duoda greitus ir aiškiai matomus rezultatus. Vienas jų – gausėjantis dumblių žydėjimas, kiekvieną vasarą išplintantis vis didesnėje jūros teritorijoje. Dumbliai suvartoja deguonį, reikalingą žuvims ir kitiems gyviems organizmams. Ši problema pripažinta jau prieš daugelį metų, tačiau kol kas jos sprendimui taikytos priemonės pasirodė nepakankamos dėl išaugusio gyventojų skaičiaus, nepakankamo žemės ūkio veiksmų kreipimo į intensyvios žemdirbystės sritis ir laiko, kuris turi praeiti, kad prasidėtų matomi pokyčiai.

Dar viena svarbi poveikio ekosistemai sritis – žuvininkystė. Kai kurių rūšių žuvų išteklių labai sumažėjo, naudojantis kai kuriais žvejybos būdais atsitiktinai sugaunama daug nereikalingų rūšių žuvų arba naikinami žuvų gyvenamieji arealai. Pradėjus laikytis ekosistemą tausojančio vadovavimo, kaip buvo pasiūlyta reformuojant BŽP, ir laikantis BŽP nuostatų, kuriomis siekiama mažinti žvejybos poveikį jūros aplinkai, bus užtikrintas Baltijos jūros ekosistemos išsaugojimas ir Baltijos jūros aplinkos apsaugos komisijos (HELCOM) vykdomas Baltijos jūros veiksmų planas. Žvejybos laivynas turėtų tiksliai atitikti esamus žuvies išteklius.

Veiksmų plane išskirtos šios prioritetinės sritys: 1) mažinti iki patenkinamo lygio mitybinių medžiagų patekimą į jūrą; 2) išsaugoti natūralias gamtines zonas ir gyvūnijos bei augmenijos įvairovę; 3) mažinti kenksmingų medžiagų vartojimą ir jų poveikį; 4) sukurti aplinką tausojančios laivybos regiono modelį; 5) prisitaikyti prie klimato kaitos.

5.2. Klestintis regionas

Šį regioną jungia jūra. Tačiau visiškai aišku, kad jis skyla į turtingus, aktyviai naujoves diegiančius Šiaurę bei Vakarų ir besivystančius Rytus bei Pietus. Vis dėlto skirtumai tarp sėkmingiausiai inovacijas taikančių ES regionų – Šiaurės šalių ir Vokietijos – bei regionų, kuriuose esama išsilavinusių jaunų žmonių, tačiau nepakankamai išvystyta infrastruktūra – Lenkijos ir trijų Baltijos šalių, – teikia daug abiem šioms šalims naudingų papildomų bendros veiklos galimybių ir skatina vystymąsi. Šis bendradarbiavimas ypač galėtų teikti gerų verslo galimybių mažosioms ir vidutinėms įmonėms, ypač toms, kurių veikla susijusi su inovacijomis.

Europos Sąjunga išgyvena sunkią ekonomikos krizę. Viena vertus, jai reikia naudotis vidaus rinka, kita vertus – būtina maksimaliai išnaudoti inovacijų teikiamas galimybes. Strategijoje numatyta galimybių dar labiau sumažinti prekybos kliūtis, gauti daugiau naudos iš bendrosios rinkos ir pasinaudoti labai nevienodo inovacijų lygio potencialu. Maža to, svarbu palaikyti pagrindinių ekonomikos sektorių, tokių kaip žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė, pelningumą ir konkurencingumą, kad jų indėlis į ekonomiką ir tvarią plėtrą padidėtų.

Siekiant didinti ūkio našumą, inovacijų taikymą ir tvarų ekonomikos augimą Baltijos jūros regione reikia siekti didesnės darbo rinkos įtraukties ir integracijos. Didelis užimtumo lygis, geros kokybės darbo vietos, kvalifikuota ir mokanti prisitaikyti darbo jėga, taip pat mažas socialinės atskirties lygis, – svarbūs veiksniai siekiant tiek regiono konkurencingumo, tiek patrauklumo.

Pagrindinės problemos, susijusios su klestėjimu

Pašalinti prekybos kliūtis. Kadangi Baltijos šalių nacionalinės rinkos yra mažos, nepaprastai svarbu tobulinti verslo aplinką taip, kad ji skatintų vietos įmonių vystymąsi ir pritrauktų užsienio investicijas. Nepaisant vidaus rinkos buvimo, vis dar lieka praktinių prekybos prekėmis ir paslaugomis kliūčių. Konsultacijos ir analizė, atliktos rengiant 2007 m. bendrosios rinkos apžvalgą, rodo, kad kai kuriose srityse ir sektoriuose bendrosios rinkos teisinė bazė dar veikia ne taip gerai, kaip turėtų. Kaip pripažinta Smulkiojo verslo akte, patobulinta teisinė sistema bus ypač svarbi mažosioms ir vidutinėms įmonėms. Be to, reikia stengtis supaprastinti prekių judėjimą tarp valstybių ir administracinį bendravimą.

Skatinti inovacijas. Rytų ir Vakarų perskyra Baltijos jūros regione inovacijų požiūriu aiškiai matyti naujausiame Europos inovacijų diegimo rezultatų suvestinėje (EIS 2007). Žinių ir gebėjimų perdavimas, glaudesnis bendradarbiavimas su Šiaurės šalimis ir Vokietija, kaip geriausiai gebančiomis naudotis inovacijomis valstybėmis, gali padėti Lenkijai ir Baltijos šalims jas vyti. Visi drauge galime sukurti dinamišką aplinką, kurioje, sustiprinus transnacionalinį įvairių sričių, kaip antai mokslinių tyrimų, klasterių ir paslaugų inovacijų, bendradarbiavimą dar efektyviau bus galima pasinaudoti naujovėmis.

Veiksmų plane išskirtos šios prioritetinės sritys: 1) Baltijos jūros regione pašalinti kliūtis vidaus rinkai formuoti; 2) išnaudoti visą regiono mokslinių tyrimų ir inovacijų potencialą; 3) įgyvendinti Smulkiojo verslo aktą, skatinant verslumą, stiprinant mažąsias ir vidutines įmones, ir efektyviau panaudojant žmogiškuosius išteklius; 4) stiprinti tvarų žemės ūkį, miškininkystę ir žuvininkystę.

5.3. Pasiekiamas ir patrauklus regionas

Baltijos jūra ir ją supančios žemės nuo seniausių laikų buvo naudojamos prekybos ir bendravimo keliams. Po 1945 m. įvykęs regiono padalijimas sutrikdė atvirų ryšių sistemą, kuri buvo atkurta XX a. dešimtą dešimtmetį. Pastaruosius du dešimtmečius regionui skirta daug investicijų, tačiau reikia dar daug pastangų, kad infrastruktūros lygis pasiektų kitų Europos Sąjungos valstybių standartą. Sausumos ir jūros maršrutus reikia padaryti tiesesnius ir labiau tausojančius aplinką. Rytai ir Šiaurė lieka pernelyg izoliuoti nuo kitų Europos Sąjungos teritorijų. Be to, šis regionas tampa vartais į Aziją, būtent per susisiekimą geležinkeliais.

Ypač daug nerimo kelia energijos tiekimas ir saugumas: kai kurios regiono šalys turi gausius savus energijos išteklių šaltinius, tačiau daugelis turi juos įsivežti. Todėl valstybių tarpusavio ryšiai turi būti daug stipresni ir įvairesni, kad galėtų kompensuoti galimus pertrūkius ar kitus atsiktinius sukrėtimus. Taip pat svarbūs žmonių santykiai, kuriuos galima stiprinti švietimo, turizmo ir sveikatos apsaugos sričių veiksmis.

Pagrindinės transporto ir energetikos sričių problemos

Transportas. Daugelį regiono vietų sunku pasiekti: Šiaurės Suomija, Švedija ir Baltijos valstybės yra sunkiausiai pasiekiamos iš visų Europos valstybių tiek viduje, tiek iš išorės. Tai lemia regiono dydis, reikalaujantis ilgų kelionių, sudėtingos geografinės ir klimatinės sąlygos. Menkai išvystyta infrastruktūra ir paslaugos lemia dideles kainas. Padėtų gerinti reikia pradėti pasitelkiant tvarias transporto struktūras.

Energetika. Energetikos rinkose trūksta tinkamų infrastruktūrų, be to, šios rinkos yra orientuotos į nacionalines valstybes, o ne susijusios visą regioną siejančiais ryšiais. Dėl to kyla energijos tiekimo kainos ir didėja rizika. Be to, kad energetikos vidaus rinka gerai funkcionuotų, šalys turi būti glaudžiai tarpusavyje susijusios. Tačiau Estija, Latvija, Lietuva, išskyrus Estijos ir Suomijos elektros energijos jungtį *Estlink*, iš esmės yra atkirstos nuo platesnių Europos Sąjungos energetikos tinklų.

Veiksmų plane išskirtos šios prioritetinės sritys: 1) tobulinti energetikos rinkų pasiekiamumą, efektyvumą ir saugumą; 2) gerinti vidaus ir išorės transporto sąsajas; 3) išsaugoti ir stiprinti Baltijos jūros regiono patrauklumą, ypač pasitelkus švietimą, turizmą ir sveikatos apsaugą.

5.4. Regiono sauga ir saugumas

Regiono saugai ir saugumui artimiausiais metais žadami dideli pokyčiai. Manoma, kad dar labiau suaktyvės jūrų transportas, taigi padidės nelaimingų atsitikimų tikimybė ir užterštumo pavojus. Bendradarbiavimas jau užmegztas, tačiau jį reikia stiprinti, kad regionas galėtų virsti pasauliniu jūros saugumo srities lyderiu. Nelaimingas atsitikimas jūroje, toks kaip laivo „Erika“ sudužimas, galėtų turėti katastrofišką poveikį. Vystant ir gilinant ES šalių bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose kova su nusikalstamumu regione turėtų remtis stiprėjančiu bendradarbiavimu su kitomis valstybėmis. Galiausiai regionas turi būti pasirengęs dažnesnėms ekstremalioms oro sąlygoms, kurias sukelia klimato kaita.

Pagrindinės saugos ir saugumo problemos

Atsitiktinė ar tyčinė jūros tarša. Dėl savo strateginės padėties Baltijos jūros regionu eina natūralūs naftos vežimo keliai, ypač vežant ją iš Rusijos. Nuo 1995 m. iki 2005 m. naftos vežimo Suomijos įlankoje mastas išaugo 4 kartus, panašaus augimo tikimasi ir toliau. Be to,

stiprėja tendencija transportuoti suskystintas gamtines dujas. Ši veikla kelia pavojų gamtai, ypač sudėtingomis žiemos sąlygomis. 2007 m. Baltijos jūroje įvyko 120 nelaimingų atsitikimų, kuriuose nukentėjo laivai. Reikia imtis aktyvesnių veiksmų gerinant jūrų saugumo ir priežiūros agentūrų veiklos bendradarbiavimą, koordinavimą ir suderinamumą bei jų reakcijas į nelaimingus atsitikimus.

Tarpvalstybinis nusikalstamumas. Regiono nusikalstamumo situacijai daro įtaką jo geografinė padėtis, nevienodos ekonominės ir socialinės sąlygos, apmuitinamų prekių kainų skirtumai, taip pat Bendrijos vidaus santykiams būdingas Baltijos jūros regiono vidinis atvirumas ir prieinamumas. Dėl šių veiksnių valstybės narės, kurių sienos yra ES išorės sienos, turi prisiimti ypatingą atsakomybę, ypač dabar, kai panaikinta vidaus sienų kontrolė. Visos valstybės narės turi imtis bendrų veiksmų vidaus saugumui užtikrinti.

Veiksmų plane išskirtos šios prioritetinės sritys: 1) sukurti saugios ir patikimos laivininkystės regiono modelį; 2) stiprinti apsaugą nuo didelių jūros ir sausumos nelaimių; 3) mažinti tarpvalstybinio nusikalstamumo mastą ir jo daromą žalą.

5.5. Horizontalūs veiksmai

Esama visą strategiją apimančių veiksmų, kuriems tenka esminis vaidmuo. Jiems priklauso integruotų jūros valdymo struktūrų sukūrimas ir vystymas bei jūros ir sausumos panaudojimo erdvės planavimas. Sėkmingam šios strategijos įgyvendinimui labai svarbus pagal 7-tąją pamatinę programą finansuojamas projektas BONUS-169, kuriame ekosisteminis požiūris derinamas su efektyvia mokslo ir politikos sąveika.

6. ĮGYVENDINIMAS IR VALDYMAS – NUO ŽODŽIŲ PRIE DARBŲ

6.1. Konsultacijų procesas

Komisija atliko išsamias konsultacijas, kurias sudarė trys pagrindinės dalys: regiono valstybių vyriausybių ir kitų oficialių struktūrų neoficialūs dokumentai; suinteresuotųjų šalių renginiai, per kuriuos sudarytos sąlygos išsakyti savo patirtimi pasidalyti oficialiems dalyviams, nevyriausybinėms organizacijoms ir privataus sektoriaus atstovams; viešos konsultacijos interneto svetainėje „Europa“, susilaukusios labai gyvos reakcijos.

Gauta informacija buvo aiški:

- Nereikia kurti naujų institucijų. Baltijos jūros regione yra daug bendradarbiavimą užtikrinančių struktūrų: nederėtų kurti naujų, nes jos tik padidintų administravimo krūvį, o veiksmų efektyvumo nepadidintų.
- Strategijos nepakanka. Reikia konkrečių, aiškiai matomų veiksmų, kuriais būtų galima išspręsti regionui kylančias problemas. Šiame veiksmų plane Komisija primygtinai ragina, kad valstybės narės ir kitos suinteresuotosios šalys, kaip svarbiausi partneriai, prisiimtų atsakomybę už konkrečias prioritėtines sritis ir pagrindinius projektus, pavyzdžiui, už integruotų jūrų valdymo struktūrų vystymą remiantis integruotos jūrų politikos požiūriu.
- Aktyvus Europos Komisijos dalyvavimas. Jis turėtų būti aktyvesnis už įprastą jos atsakomybę – finansavimo programų įgyvendinimo ir direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę stebėseną. Komisija gali atlikti nepriklausomos, daugelį sektorių apimančios struktūros, galinčios užtikrinti reikalingą veiksmų plano įgyvendinimo koordinavimą, stebėseną ir tolesnę plėtrą, taip pat reguliariai pagal poreikius atnaujinančios veiksmų planą ir strategiją, vaidmenį.

6.2. Pasiūlymai valdymui ir įgyvendinimui

Atsižvelgdami į šias išvadas ir į lankstesnio požiūrio poreikį dėl siūlomų veiksmų įvairovės, pateikiame šiuos pasiūlymus valdymui ir įgyvendinimui:

- **Politikos sukūrimas.** Valstybėms narėms pradėjus bendradarbiauti įgyvendinant konkrečias priemones, bendrą padėtį stebės Bendrijos struktūros, Komisijai periodiškai teikiant ataskaitas ir pasiūlymus Tarybai. Europos Vadovų Taryba bus reguliariai supažindinama su strategijos vykdymo pažanga.
- Komisija bus atsakinga už strategijos **koordinavimą, stebėseną, atskaitomybę, įgyvendinimo supaprastinimą ir tolesnę plėtrą.** Drauge su regiono suinteresuotosiomis šalimis ji turėtų reguliariai rengti pažangos ataskaitas ir, naudodamasi turimomis iniciatyvos galiomis, prireikus, teikti strategijos ir veiksmų plano pritaikymo pasiūlymus. Koordinuojant reikėtų atsižvelgti į tai, kaip finansinių išteklių panaudojimas prisideda prie strategijos prioritetų įgyvendinimo. Strategijos ir veiksmų plano įgyvendinimo teikiamą papildomą naudą Europai numatyta įvertinti 2011 m.
- **Įgyvendinimas vietose** – už kurį atsakingi jau dabar regione aktyviai veikiantys partneriai – bus aktyviau derinamas su strategijos tikslais ir užduotimis. Komisija dirbs drauge su kitomis institucijomis, valstybėmis narėmis ir regionais, tarptautinėmis finansų įstaigomis,

transnacionalinėmis programų kūrimo struktūromis ir tarpvyriausybėmis organizacijomis, tokiomis kaip Baltijos jūros aplinkos apsaugos komisija (HELCOM), siekdama išskirti koordinatorius prioritetinėse srityse ir svarbiausius pagrindinių projektų partnerius.

- Siekiant palaikyti visų regione veikiančių suinteresuotųjų šalių aktyvumą, kuris išaiškėjo konsultacijų procese, bus rengiamas **metinis forumas**, siekiant suburti partnerius (taip pat ir iš suinteresuotųjų trečiųjų šalių) strategijos pažangai įvertinti ir aptarti bei rekomendacijoms strategijos įgyvendinimui pateikti.
- Galiausiai **santykiai su trečiosiomis šalimis** turėtų būti palaikomi visų pirma per Šiaurės dimensijos strategiją, tačiau pasilikant galimybę naudotis alternatyviais kanalais, jei taip yra naudingiau.

6.3. Praktinis įgyvendinimas

Šie veiksmai paskatins efektyviai koordinuoti politiką, užtikrins veiksmingesnį Bendrijos teisės aktų laikymąsi ir geresnį finansavimo priemonių koordinavimą. Komisija šiuo metu nesiūlo papildomo finansavimo ar kitų išteklių. Tačiau kai kuriems konkretiems veiksams ir projektams prireiks finansinės paramos. Didžiausias jos šaltinis – regionui skirtos struktūrinių fondų lėšos⁵ – daugelyje programų jau apibrėžti veiksmai, kurie numatyti strategijoje. Programas kuriančios institucijos gali peržiūrėti lėšų skyrimo kriterijus ir padėti atrinkti projektus, atitinkančius strategiją. Be to, prireikus, Komisija mielai priims galimas programų pataisas.

Be to, valstybės narės sutarė ištirti galimybę finansuoti projektus ir veiksmus, atitinkančius strategiją iš savo išteklių. Galėtų prisidėti ir Europos investicijų bankas bei kitos tarptautinės ir regioninės finansų įstaigos, kaip antai Šiaurės investicijų bankas ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas.

7. IŠVADA

Baltijos jūros regionas turi seną ryšių ir įvairių politikos sričių bendradarbiavimo istoriją. Ši strategija suteikia galimybę nuo žodžių pereiti prie darbų ir visam regionui duoti tikros naudos.

Pateikta analizė rodo, kad reikalinga bendra strateginė vizija, kuria vadovaujantis būtų toliau vystomas Baltijos jūros regionas. Aišku, kad niekas, veikdamas pavieniui, neįstengs užtikrinti visų veiksmų, kurių reikia, norint spręsti regionui kylančias problemas ir panaudoti jo teikiamas galimybes. Esame įsitikinę, kad Baltijos jūros regiono strategija, kurią sudaro išdėstytas požiūris ir veiksmai, yra gyvybiškai reikalinga, siekiant apsaugoti Baltijos jūrą ir kuo labiau išnaudoti šiam regionui atsiveriančias galimybes.

Todėl Komisija kreipiasi į Tarybą, prašydama išnagrinėti ir patvirtinti šį komunikatą ir su juo susijusį veiksmų planą.

⁵ Europos regionų vystymo fondas, Sanglaudos fondas, Europos socialinis fondas, Europos žemės ūkio ir kaimo vystymo fondas, Europos žuvininkystės fondas.